

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר ישישכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לימי ניסן והקדושה תש"פ | מאת הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה

מה השם רוצה מאיתנו?

יש רבים וטובים ששאלת השאלות המעסיקה אותם היא - מה יהיה? האם המצב יתדרדר? מתי זה יגמר? מתי נוכל לחזור לשיגרה? יהיה עוצר או לא? שאלות בהחלט לגיטימיות, בהחלט תופסות מקום אצל כל אחד מאיתנו.

אבל יש אנשים שמעסיקה אותם במיוחד השאלה 'מה השם רוצה מאיתנו...!'. ברור שיש לו הרבה מה לדרוש ואנחנו לא (כל כך) בסדר בתחומים רבים, אבל מה חרון האף? על מה יצא הקצף במיוחד? ובעיקר מה נדרש מאיתנו לתקן באופן מיוחד ומיידי, הרי אי אפשר את הכל בבת אחת...

קטונתי כמובן מלהביע דעה בנושא זה.

התפעלתי מהמיקוד של מרן הגה"ק ר' חיים שליט"א שהתייחס לביטול תורה שהיה במיוחד בשנה האחרונה. זו כבר אמירה מדוייקת. והיא לא מבוססת רק על כך שראשו מגיע השמימה אלא על כך שכל מי שלמד נפש החיים או התחנך על ברכי השקפת רבנו הגר"א ובית מדרשו - יודע שהתורה היא הכל, ויתירה מזאת כבר גילו לנו חז"ל 'אם בחוקותי תשמעו שתהיו עמלים בתורה' ואם לא תשמעו וגו' - שלא תעמלו בתורה ואז באות כל הקללות. מרן ר' חיים שליט"א חידד את המקום שמעורר את התביעה.

ובכל זאת יש לי מקור להתייחסות נוספת בחלק המעשי המיידי, מה עלינו לעשות ולא רק כסגולה אלא כמהלך. הדברים ידועים רק צריך לחדד אותם.

מה ה' אלקיך שואל מעמך

את השאלה מה ה' רוצה מאיתנו כבר שאל הכתוב 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך?

ובאה התשובה הכוללת הרבה מאד, את כל סולם העבודה, כי אם ליראה את ה' אלקיך וללכת בדרכיו ולאהבה אותו... רשימה ארוכה למדי וכל אחד מפרטיה רב וגדול!

אכן על כך באה שאלת הגמרא במסכת ברכות דף ל"ג - 'וכי יראה מילתא זוטרתא היא?' ובאה התשובה 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא' - והתשובה מפליאה ומתמיהה וכבר נלאו המפרשים בענין זה.

חכמינו מספרים כי בזמן דוד המלך כשהיתה מגיפה ומתו מאה אנשים בכל יום תיקן דוד המלך לברך 'מאה ברכות בכל יום' ומכאן תקנו לברך מאה ברכות בכל יום.

לכאורה המספר מאה נראה כהקשר מקרי למספר המתים, האם יש קשר בין הברכות למניעת מגפה? ומדוע זו הפכה להיות תקנה קבועה?

מה ה' שואל מעמך? ליראה, לאהבה, ללכת בדרכיו, לדבקה בו, המון! המון דברים!

במסכת מנחות דף מג עמוד ב: תניא, היה רבי מאיר אומר: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר: ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, ורש"י ותוס' התלבטו היכן רמוז כאן מאה.

המהרש"א בחידושי אגדות מציע פירוש נפלא כי הוקשה לרבי מאיר קושיית הגמרא על הפסוק מה ה' אלקיך שואל מעמך... כי אם ליראה - 'וכי יראה מילתא זוטרתא?' ובאמת תירוץ הגמ' 'לגבי משה מילתא זוטרתא הוא תמוה מאד וכבר נשתברו עליו הרבה קולמוסים...

1 יש מביאים שבזוה"ק בכ"ד (ראה בח"ב דף קכ"ז ע"א, וח"ג ד רנ"ד ע"א) מפורש: אל תקרי מה אלא מאה וכו' ע"כ. וכן הביאו בדעת זקנים (פרי עקב) בשם הגמ' במנחות. וכן הביא בסידור רב עמרם גאון בשם גמ' דארץ ישראל ע"כ. ע"כ.

ובא רבי מאיר ופירש כי הדרישה האמורה כאן היא מאה ברכות! היא באמת קלה יחסית².

הדבקות בהשם על ידי הברכות המחברות את החיים אל מלך העולם – היא מקור חיים כאמור ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

בקצרה, רבי מאיר מציע כאן תשובה על השאלה איך נאמר שיראה היא דבר קל שעליו הפסוק אומר 'מה ה' אלקיך שואל מעמך' ועל כך הוא משיב שיש כאן רמז למאה ברכות.

והיינו שעל ידי מאה ברכות באמת היראה שהיא דבר לא קל - נעשית דבר בר השגה בקלות, כיון שהברכות מרגילות את האדם להכניס את הבורא לחיים, להכיר לו טובה, ולזכור שהכל ממנו...

מאה אדנים, מאה אמה של היכל – ומאה ברכות!

לאור האמור מובנים דברי בעל הטורים בפרשת השבוע שעבר שכתב שמאה אדנים של המשכן הם כנגד מאה ברכות! ובפרשת ניצבים כתב שהם כנגד מאה אמות של היכל שבנה שלמה.

הכונה היא שהיסוד להשראת השכינה באדם הוא ההכרה בקב"ה וראיית השגחתו, הברכות הם האדנים להשראת השכינה בדרך זו, עליהן עומדת כל הכרת ההשגחה והשראת השכינה.

ולכן 'מה ה' אלקיך שואל מעמך' דרשו חז"ל מאה ברכות, כי בהן מונח כל יסוד היראה והאהבה, **באמצעותן תוכל הגיע בקלות אל אשר ה' שואל מאתך.**

בכל ברכה בהתבוננות, האדם מחדיר בעצמו את ההכרה ש'מלך העולם' משפיע לו שפע טובה וברכה, שהוא מנהל את העולם והוא מלך על הכל ואדון הכל ובזה הוא מחזק את השראת שכינתו בנו ובתוכנו ובונה משכן בלבבו!

אנחנו מתחילים את חודש הניסים – 'ניסן' ומחכים לנס. מחכים שהקב"ה אכן יראה שהוא בעל הבית גם להפסיק את הקורונה כשהוא רוצה בלי עזרת אף אחד.

אנחנו מתחילים את הימים של הקמת המשכן בחודש ניסן, ומוטלת עלינו החובה להשתדל להיות משכן בעצמנו על ידי ההכרה המתמדת בהשגחת ה' ושכינתו בתוכנו.

הכל לאדון הכל

בצד כל הפחד והדאגה ההולכת ומתפשטת, אנו נמצאים בעיצומו של גילוי, 'אין עוד מלבדו'!

והגילוי הזה מתבהר לעיני כל העולם!

לא רק שהעולם המתקדם בשיא עוצמתו כושל מול נגיף מיקרוסקופי, לא רק שהכפר הגלובאלי – גאוות האדם הופכת להיות מפלתו... אלא שהעולם המתקדם, שכבר הגיע לשיאים מדהימים של פלאי הטכנולוגיה והמדע – עומד בקריסה מול מחסור במכונות הנשמה וציוד מינימלי של מיגון לרופאים... המעצמה הגדולה והכמעט כל יכולה מאויימת מפני הנגיף הקטלני ומשוועת לעזרה.

כפי שכבר אמרנו וכתבנו בשבוע שעבר 'שח גבהות אדם ושפל רום אנשים ונשגה ה' לבדו ביום ההוא'!

'כל ברכה שאין עמה מלכות אינה ברכה' עיקר הברכה היא ההכרה במלכות ה'. העומק של ברכה הוא להכיר שהכל ממנו יתברך, הכל לאדון הכל. בכך אנו מתרגלים להכיר את מלכותו בכל פרט מחיי היומיום.

כשנבחין בכך בחיים הסדירים והטבעיים שלנו, אולי לא נצטרך זעזועים! כשנקדש את כל פעולותינו בברכות – אולי לא נצטרך צמצום של החיים התקינים והנעימים... כשנלמד ליראה את ה' מתוך השפע השופע עלינו אולי לא נצטרך מוראה של מגפה. כשנכיר טובה על כל הטובה, לא נצטרך תזכורת להכיר טובה על כל נשימה, ועל האפשרות לצאת מהבית. כשנזכור את ה' מאה פעמים ביום לא נצטרך תזכורות כואבות.

ובכן, יחד עם החיזוק בלימוד ובבין אדם לחבירו כדברי רבותינו. הבה נתחזק גם בענין זה. ננצל את ההזדמנות להתחזק במה שאנו רוצים זה מכבר, והיה זה שכרנו.

2 וכן כתב בקרן אורה שם מנחות דף מג: חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה מה כו' ופירש"י ז"ל אל תקרי מה אלא מאה. נראה שכיוונו ז"ל לישב האי דיוקא דמשמע דשואל מעמד מה היינו מילתא זוטרת, וכקושית השי"ס בברכות (ל"ג ע"ב) לזה אמר דאל תיקרי מה אלא מאה ברכות היינו שחייב לברך בכל יום מאה, דעיקר הכוונה בברכה להדבק בו יתברך בכל ברכה וברכה.